

Aleksandar Spasojević Kale

(1934–2015)

Prvog maja 2015. u Beogradu je umro Aleksandar Spasojević Kale, stručni savetnik Instituta za savremenu istoriju.

A. Spasojeviću se i jeste i nije dalo u životu. I sreća i nesreća su ga pogađale od rođenja, detinjstva... a da nije bio u moći ni da ih prigrlji (sreća), ni odagna (nesreća).

Rodio se 23. oktobra 1934. u Arilju u patrijarhalnoj porodici, kao treće dete. Ubistvo kralja Aleksandra, 9. oktobra, ožalostilo je Srbiju, kao i Miladina, Kaletovog oca; četrnaestog dana po kraljevoj smrti Miladin i supruga mu Stanica dali su kraljevo ime tek rođenom sinu. Kale je rastao uz sestru Dušanku i brata Boška. Došla je jesen 1941. godine. Mladi Spasojevići, sestra i brat, sav svoj patriotizam spojili su sa idealima socijalne pravde. Dušanka je izbegla nemačku kaznenu ekspediciju u Užicu, a gimnazijalac Boško pao je u ruke Nemaca. Streljali su ga sa nekoliko njegovih drugova. Kale do kraja života nije prežalio brata Boška. Njegovu fotografiju držao je u svom stanu celog života, a kada mu se rodio sin dao mu je ime Boško. Kale je voleo Arilje, rodno mesto, ali i Užice u kojem je odrastao, školovao se i video revoluciju na delu; bio je njen pripadnik. Izgleda da je to odredilo i njegovo trajno zanimanje za politiku, javni angažman, koji nije bio vezan za lični interes. Biće da je ovo i uticalo na njegovo opredeljenje za studije istorije. Na Filozofskom fakultetu, Grupa za istoriju, diplomirao je 1959. godine.

Radoznao, čovekoljubiv duh Kaletov, poremetio je njegov život i pravolinijsko studiranje, a posebno vernost Partiji; optužen je za pripadnost grupi Milovana Đilasa (1954) te je isključen iz Partije. Opština Užice ukinula mu je stipendiju. U toj situaciji Kale je demonstrativno otišao u Bar, gde je

više od godinu dana radio kao lučki radnik i sticao nova prijateljstva i iskustva. Kada je završen „slučaj Đilas“, vratio se u Beograd i okončao studije. Od tog doba pratiće ga karakteristika da je đilasovac. Ipak, to nije sprečilo rukovođeće ljude u Institutu društvenih nauka u Beogradu da ga prime na posao 1961. godine. Radnu karijeru započeo je u Odeljenju za naučnu dokumentaciju, a potom u Odeljenju za istorijske nauke. A kada je Odeljenje februara 1969. ušlo u sastav Instituta za savremenu istoriju, Spasojević je postao njegov saradnik sve do penzionisanja (iz zdravstvenih razloga) 1992. godine.

Prvi Spasojevićevi naučni radovi odnosili su se na Prvi svetski rat, a potom se orijentisao na privrednu istoriju, posebno elektrifikaciju srpskih gradova, to jest pionirski period elektrifikacije Srbije (1884–1914), kako glasi naslov jedne njegove studije. Zavičajnom Užicu odužio se sa dve knjige (*85 godina Tekstilnog zavoda „Cveta Dabić“*; *Sto godina elektrifikacije Užica 1900–2000*), u koautorstvu. Interesovanje za elektrifikaciju i sveobuhvatniji tehnički napredak prouzrokovalo je da Aleksandar Spasojević, sa kolegom Čedomirom Janićem, pismeno predloži (1974) naciji i državi, osnivanje Muzeja tehnike u Beogradu. Bio je to jedan od više postupaka koji su izvirali iz poimanja opšteg dobra. Sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog veka, kada je Institut za savremenu istoriju bio primoran da na tržištu obezbeđuje pedeset procenata svog finansijskog plana, A. Spasojević se uključio u obavljanje niza poslova i naučne i stručne prirode. Tako je u knjizi *Istorija Užica 1918–1929*, knjiga druga, koju su napisali saradnici Instituta, A. Spasojević autor poglavlja „Privredni razvoj Užica 1918–1929“. Narušeno zdravlje, nezaobilazne životne nedaće, primorale su ga da se preorijentise na stručne radove, a delimično i administrativne poslove. Iz tog vremena nastale su tri sveske: *Bibliografija izdanja Instituta za savremenu istoriju* (1) 1959–1979; (2) 1979–1984; (3) 1995–2000, kao i *Bibliografija radova dr Vuka Vinavera*.

Kale je bio vedar, duhovit, plemenit, nesebičan čovek. Bio je veoma druželjubiv, imao je ogroman broj poznanika, mnogo odanih prijatelja. Bio je kulinar, enolog-amater, voleo je ljude, spreman da pomogne i u tome je gubio vreme, energiju za, svakako preče, vlastite poslove. Bio je otvoren duh, obrazovan, kritičan, izrazito samokritičan, neumoran čitač lepe književnosti, ljubitelj likovne umetnosti. Znanje istorije pomagalo mu je u razumevanju savremenosti, ali mu nije ublažavalo ličnu patnju u vreme stradanja njegovog naroda.

Smrću Aleksandra Spasojevića Kaleta, za članove njegove porodice i preostale prijatelje, nastala je tužna praznina.

Nikola B. Popović